

Energie Verslag Nederland 2003

Gas- en oliewinning

<u>Aardbevingen en bodemdaling door gaswinning</u>	2
<u>CO₂-opslag</u>	3
<u>EU dreigt zeggenschap gasvoorraad op te eisen</u>	3
<u>NAM vindt nieuw gasveld in Noordzee</u>	4
<u>Waddenzee</u>	4

Aardbevingen en bodemdaling door gaswinning

Op 24 oktober wordt Groningen getroffen door een aardbeving. De beving is veroorzaakt door gaswinning in het gebied Loppersum en heeft een kracht van 3,0 op de schaal van Richter. Seismologen van het KNMI spreken van een 'vrij zware aardbeving' voor Nederlandse begrippen. Het KNMI registreert de trilling om 03.53 uur. Het epicentrum ligt bij het plaatsje Hoeksmeer (gemeente Loppersum). De politie heeft geen meldingen gekregen van schade. Een nog krachtiger 'aardgasbeving' dan bij Loppersum deed zich in 1994 voor bij Alkmaar met een kracht van 3,5. Bevingen boven gasvelden worden toegeschreven aan winning van aardgas.

Op 10 november wordt de provincie Groningen om 01.22 uur opnieuw getroffen door een aardbeving, met een kracht van 3,0 op de schaal van Richter. Deze beving is even zwaar als de beving bij Loppersum. Het epicentrum van de beving ligt tussen Stedum en Westeremden, een paar kilometer ten westen van het plaatsje Hoeksmeer, waar het epicentrum van de vorige beving lag. De politie in Groningen en het KNMI krijgen in totaal ongeveer 25 meldingen binnen van mensen die de aardbeving goed voelen. De meldingen komen onder meer uit Stedum, Loppersum en de stad Groningen.

Het KNMI verwacht in de toekomst nog krachtiger bevingen: volgens berekeningen zou door aardgaswinning in Nederland een beving mogelijk zijn met een kracht van 3,9. In Roermond vond in 1992 een 'gewone' aardbeving plaats van 5,7 op de schaal van Richter.

De eerste aardschokken in Noord-Nederland zijn geregistreerd in december 1986 nabij Assen. Aanvankelijk werden deze schokjes niet toegeschreven aan de winning van aardgas. In 1993 stelden het ministerie van Economische Zaken, het KNMI en de Rijksgeologische dienst vast dat aardgaswinning inderdaad de schokken veroorzaakt. Sindsdien registreerde men meer dan 300 van deze niet-natuurlijke aardbevingen.

Het KNMI heeft bij alle elf boorlocaties in Nederland instrumenten staan om de bevingen te meten. Het aardgas dat gewonnen wordt, bevindt zich in een laag van porieuze zandsteen op drie kilometer diepte. Door de winning van het gas wordt de gasdruk ter plaatse verlaagd en ontstaan er drukveranderingen in het gesteente. Die veranderingen kunnen zich heel geleidelijk doorgeven aan de omgeving, zelfs volkomen elastisch. Dat wordt door bewoners ervaren als een geleidelijke bodemdaling. Maar drukveranderingen kunnen ook schoksgewijs tot ontlading komen. Dat wordt ervaren als een beving.

Op 29 oktober uit het Staatstoezicht op de Mijnen ernstige kritiek op de manier waarop de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) de bodemdaling berekent die ontstaat door gaswinning in de provincie Groningen. De bodemdaling blijkt in werkelijkheid minder groot dan berekend. De afwijking bedraagt over de afgelopen vijf jaar twee tot vier centimeter, aldus de NAM. Sinds de jaren zestig is door gaswinning in Groningen sprake van een gestage bodemdaling. Dat heeft grote gevolgen voor onder meer de waterhuishouding omdat er extra maatregelen genomen moeten worden om water uit de gedaalde bodem in Groningen weg te pompen. Voor deze maatregelen zijn honderden miljoenen euro's nodig. In 1983 kwamen de NAM en de provincie daarvoor een schadevergoedingsregeling overeen. Toen is ook afgesproken dat de NAM de bodemdaling zeer nauwkeurig zou registreren.

De provincie vond in juni 2002 een verschil tussen de zelf geconstateerde bodemdaling en de daling die de NAM berekende. Groningen schakelde daarop de Inspecteur-Generaal van het Staatstoezicht op de Mijnen in. Hij stelde vast dat de NAM te weinig rekening houdt met de natuurlijke inklinking van de bodem. Volgens een woordvoerder van de provincie Groningen heeft het Staatstoezicht met de NAM afgesproken om een andere methode te gaan gebruiken. De NAM presenteert in 2005 een nieuwe kaart met daarin de nieuwe berekeningen.

CO₂-opslag

In september stuurt minister Brinkhorst van Economische Zaken (EZ) de Beleidsnotitie Schoon Fossiel naar de Tweede Kamer, waarin hij aangeeft dat schone fossiele toepassingen (met name opslag van CO₂) niet alleen een kans maar ook een noodzaak zijn. In zijn aanbiedingsbrief aan de Tweede Kamer benadrukt de minister dat het wenselijk is nu al te beginnen met voorbereidende activiteiten op dit gebied, zoals demonstratieprojecten: 'Gezien de steeds sterker gevoelde urgentie van het klimaatprobleem ligt verdere verscherping van emissiedoelen in de periode na Kyoto voor de hand.'

Gaz de France gaat in opdracht van EZ onderzoeken of ondergrondse CO₂-opslag een aantrekkelijke, haalbare en veilige optie kan zijn. Gaz de France zal bij een productieplatform in de Noordzee CO₂ opslaan in een uitgeproduceerd reservoir in de buurt van het platform. Op jaarbasis gaat het daarbij om circa 22.000 ton CO₂. Rondom dit experimentele programma zal een uitgebreid meet- en monitoringsprogramma worden uitgevoerd.

EU dreigt zeggenschap gasvoorraad op te eisen

In september ziet het ernaar uit dat de Europese Unie (EU) de zeggenschap over de Nederlandse gasvoorraad wil opeisen. Nederlandse europarlementariërs en experts vrezen dat Brussel een te grote greep gaat krijgen op de nationale gasvoorraden. Het voorstel raakt vooral Nederland en (in mindere mate) Groot-Brittannië, omdat deze landen binnen de EU de enige grote gasproducenten zijn. Europees commissaris De Palacio (energie en transport) wil dat Nederland contracten met landen van buiten de EU verbreekt bij grote tekorten op de markt. De Palacio wil dat alle EU-landen niet zoals nu voor negentig, maar voor 120 dagen olie- en gasreserves aanhouden. Ook zouden gasvoorraden in principe alleen beschikbaar moeten zijn voor EU-landen als er sprake is van een grote crisis.

PvdA-europarlementariër Dorette Corbey noemt het een 'onaanvaardbare inbreuk op de Nederlandse soevereiniteit'. Volgens haar moet Nederland solidair zijn met andere landen, maar gaat dit voorstel te ver. Bovendien vindt zij dat het begrip 'crisis' in de voorstellen te vaag is omschreven, waardoor de Europese Commissie te snel en te eenvoudig zeggenschap over de Nederlandse gasbellen krijgt. Op 23 september stemt een meerderheid van het Europees Parlement echter tegen een amendement van ChristenUnie/SGP om de plannen van De Palacio voor Nederland grotendeels ongedaan te maken.

Op 24 september maakt Minister Brinkhorst van EZ duidelijk niet te willen meewerken aan Europese voorstellen die de soevereiniteit van Nederland aantasten op het ge-

bied van de gasvoorraad. Brinkhorst is voorstander van een Europese energiepolitiek, maar is van mening dat de Nederlandse gasvoorraad wel de Nederlandse gasvoorraad is.

De Gasunie is niet onder de indruk van het voorstel. Het enige land buiten de EU waaraan Gasunie levert, is Zwitserland. Dat neemt per jaar slechts 1 miljard m³ gas af. In totaal exporteert de Gasunie ongeveer 45 miljard m³ gas per jaar. De andere vier buitenlandse afnemers zijn de EU-lidstaten Duitsland, Frankrijk, België en Italië. In de contracten met deze afnemers zit al ruimte om 'bij te springen' als ze meer nodig hebben, bijvoorbeeld in het geval van een strenge winter. De Gasunie heeft geen plannen om in de nabije toekomst meer te gaan exporteren naar landen buiten de EU.

In december blijkt dat Nederland gewoon baas in eigen gasbel blijft. Europa krijgt geen zeggenschap over de enorme aardgasvoorraad van Nederland, ook niet in tijden van nood. De Europese ministers van Energie kleden het voorstel voor meer Brusselse zeggenschap over de nationale voorraden flink uit. In het aangepaste voorstel houden de lidstaten zelf de touwtjes in handen. Over het aanspreken van elkaars gasvoorraden kunnen ze een veto uitspreken.

NAM vindt nieuw gasveld in Noordzee

De Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) in Assen vindt in augustus bij proefboringen in de Noordzee een nieuw aardgasveld. Het veld heeft een omvang van 5 miljard kubieke meter. De gasbel bevindt zich op 65 kilometer ten noordwesten van Den Helder. Volgens de NAM gaat het om een van de grootste aardgasvelden die afgelopen jaar zijn aangetroffen. De vondst is voldoende om de vier grote Nederlandse steden (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht) 2,5 jaar lang van aardgas te voorzien.

Het gas is aangetroffen op een diepte van 4000 meter. Het is een van de diepst gelegen gasvelden van Nederland; gemiddeld liggen de gasbellen 3,5 kilometer diep. Het is de bedoeling dat het veld nog in 2003 in productie wordt genomen. Op enkele kilometers afstand van het nieuwe veld werd in december 2002 ook al een gasbel gevonden met een omvang van 2 miljard kubieke meter.

Waddenzee

2003 begint met de verkiezingscampagne voor de Tweede Kamer en de daaropvolgende kabinetsformatie tussen CDA en PvdA. Het Dagblad van het Noorden meldt dan dat de onderhandelaars van CDA en PvdA de komende tien jaar niet naar gas onder de Waddenzee willen boren. De Waddenvereniging is blij met die afspraak, maar vindt dat andere heikele kwesties, zoals de schelpdiervisserij, dringend om een oplossing vragen. Als het tienjarige verbod op gaswinning er komt, vervalt de eerdere afspraak van het CDA-VVD-LPF-kabinet. Dat demissionaire kabinet wilde onder voorwaarden wel toestemming geven aan de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) voor gasboringen vanaf het vasteland.

De kabinetsformatie tussen CDA en PvdA mislukt en daarvoor in de plaats wagen CDA, VVD en D66 een poging. In deze kabinetsformatie lijken de partijen begin mei geen absoluut *nee* uit te spreken tegen gasboringen onder de Waddenzee. Dit punt is

in strijd met het verkiezingsprogramma van D66. Wel wordt er 'gestreefd' naar een verbod voor tien jaar op boren onder de Waddenzee. Maar als het nodig is, kan de NAM toch schuin boren vanuit de bestaande locatie Paesens-Moddergat. D66 wil een week later toch meer waarborgen in het regeerakkoord dat er geen nieuwe gasboringen in de Waddenzee zullen plaatsvinden. VVD-leider Zalm voorspelt echter dat er 'niet rigoureuus' aan de eerdere afspraak over de gasboringen zal worden gesleuteld.

Half mei meent de NAM dat de kans om onder de Waddenzee naar gas te mogen boren, aanmerkelijk is toegenomen met deze kabinetsformatie. De NAM meent zowel bij politiek als milieubeweging 'openingen' te zien. Tot op heden was alleen de VVD altijd voorstander, maar in de kabinetsbesprekingen lijken CDA en D66 de boringen niet ten koste van alles te willen voorkomen. Volgens de partijen is boren naar gas in de Waddenzee niet toegestaan en streeft men naar een moratorium van tien jaar voor het boren onder de Waddenzee. Maar zij laten de mogelijkheid open om te boren naar gas onder de Waddenzee vanaf bestaande locaties op het vasteland.

Op 16 mei wordt het regeerakkoord tussen CDA, VVD en D66 gepresenteerd. Het nieuwe kabinet laat de mogelijkheid van gaswinning onder de Waddenzee open. Wel zijn nieuwe boringen in de zee afgewezen. Ook heeft het kabinet als streven om de komende tien jaar schuin boren vanaf de wal tegen te houden. Zowel tegenstander Waddenvereniging als voorstander Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) klagen dat ze niet weten waar ze aan toe zijn als gevolg van wijzigingen die CDA, VVD en D66 op het laatste moment in het regeerakkoord hebben aangebracht. Aanvankelijk bleef de deur voor extra gaswinning open. Op aandringen van D66 is dat vlak voor het sluiten van het regeerakkoord nog bijgesteld.

Op 22 september stelt het kabinet CDA, VVD en D66 een adviescommissie in die het boren naar aardgas in de Waddenzee moet onderzoeken. De regering wil weten of dit kan zonder schade aan het milieu. De commissie staat onder leiding van PvdA'er Wim Meijer en moet in januari 2004 zijn advies over gaswinning en over de visserij op het Wad gereed hebben. Op basis van onder meer dit rapport zal de regering dan zelf met een standpunt komen. Het uitgangspunt voor de commissie zal een duurzame bescherming en ontwikkeling zijn van de Waddenzee als natuurgebied en het behoud van het unieke open landschap.

In november verschijnt een rapport over investeringen in energie van het International Energy Agency (IEA). Het IEA vindt dat westerse landen hun gasreserves moeten ontginnen, ook als die zich in kwetsbare gebieden zoals Alaska en de Waddenzee bevinden. Dat is de enige manier om te voorkomen dat zij voor hun energievoorziening afhankelijk worden van import uit politiek instabiele gebieden. Het IEA constateert dat de wereldwijde vraag naar aardgas de komende dertig jaar verdubbelt. Tegelijkertijd neemt de productie in bijna alle OECD-lidstaten af. In Nederland zal volgens het IEA de productie van aardgas de komende decennia 'sterk verminderen'. Gezien de bijdrage van het Nederlandse gas aan de Europese energievoorziening, is het belangrijk dat Nederland maximaal investeert in gaswinning. De NAM schat dat onder de Waddenzee nog 70 tot 170 miljard m³ aardgas zit. Dit is ongeveer twee keer de huidige Nederlandse jaarlijkse productie.

Gedeputeerde Staten (GS) van Groningen schrijven op 27 november een brief over de toekomst van de Waddenzee aan de Provinciale Staten. De brief van GS bevat de uit-

gangspunten voor een nieuw Interprovinciaal Beleidsplan Waddenzeegebied en de strekking is dat behoud van de natuur boven alles gaat, en daarom moeten proefboringen vooralsnog worden verboden. Aan de kokkelvisserij moet een einde komen en de garnalenvisserij mag slechts op een duurzame manier doorgaan. Omdat er twijfels zijn over de gevolgen van gaswinning voor het ecosysteem van de Waddenzee, zijn de Groningse bestuurders tegen proefboringen. De kokkelvisserij heeft ernstige gevolgen voor de aanwezige natuurwaarden, vinden GS. De bestuurders zien wel mogelijkheden voor grootschalige glastuinbouw nabij de Eemshaven. Ook de Eemshaven mag worden uitgebreid, mits dit landinwaarts gebeurt.